

บทที่ 2

องค์การทหารและทหารกองประจำการ (ทหารเกณฑ์)

2.1 องค์การทหาร

จากอดีตทหารได้จัดการกับความรุนแรงต่าง ๆ ด้วยการใช้วิธีง่าย ๆ แต่ในปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามามากมาย ทำให้การจัดการทางทหารนั้นซับซ้อนขึ้นกว่าแต่ก่อน เกิดอาวุธยุทธวิธีที่ทันสมัยขึ้น สามารถใช้ได้ทั้งในน้ำ บนบก และในอากาศ ทหารบางท่านถือว่าหน้าที่ของทหารนั้นคือการใช้กำลังทหารอย่างมีระเบียบแบบแผนในการทำลายล้างปัญหาของประเทศชาติให้หมดไป

หน้าที่ของทหารโดยทั่วไป หมายถึง บรรดาหน้าที่ต่าง ๆ ที่ทหารจะต้องปฏิบัติต่อบุคคล และสิ่งที่จะต้องเกี่ยวข้องกับตลอดเวลาที่รับราชการทหารอยู่ หรือพ้นจากราชการทหารไปแล้วก็ตาม เพื่อให้เกิดผลดีแก่หน่วยและตนเองโดยไม่นับรวมถึงหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการรบโดยตรง ซึ่งหน้าที่ต่าง ๆ เหล่านี้จะเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยเสริมสร้างให้ทหารเป็นกำลังที่มีสมรรถภาพสูงของกองทัพ เพราะฉะนั้น ทหารจะต้องสำนึกตนเองต่อหน้าที่ต่าง ๆ คือ

- การปฏิบัติต่อหน้าที่ คือการปฏิบัติต่อภาระงานความรับผิดชอบต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมาย โดยทหารแต่ละคนจะมีภาระงานที่จะต้องปฏิบัติแตกต่างกันตามตำแหน่งหน้าที่ที่ตนดำรงอยู่ในขณะนั้น แต่อย่างไรก็ตามไม่ว่าจะเป็นงานชนิดใดที่ได้รับมอบหมายแล้ว ทหารจะต้องรู้จักสำนึกและรับผิดชอบต่อภาระงานนั้น ๆ ของตนให้สำเร็จลุล่วงไปโดยเร็ว

- การปฏิบัติต่อผู้บังคับบัญชา โดยที่ผู้บังคับบัญชาคือบุคคลซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการปกครองบังคับบัญชาทหาร ซึ่งทหารจะต้องยอมรับ และให้ความเคารพนับถือด้วยความจริงใจ ในระหว่างที่ทหารรับราชการอยู่ ทหารจะต้องอยู่กับผู้บังคับบัญชาตลอดเวลา เพื่อให้เกิดผลดีแก่หน่วยและตัวทหารเอง ตลอดจนให้เป็นที่ยกย่องนับถือ และเป็นที่ยอมรับแก่บุคคลอื่นโดยทั่วไป

- การปฏิบัติต่อผู้ใหญ่ คือ การปฏิบัติต่อผู้อาวุโสกว่าตนในทางตำแหน่งหน้าที่การงาน แต่มิได้ดำรงตำแหน่งเป็นผู้บังคับบัญชาของตนโดยตรง แต่ทหารจะต้องเคารพนับถือผู้บังคับบัญชาของตนเช่นกัน

- การปฏิบัติต่อเพื่อนทหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อนทหารที่อยู่ร่วมรับราชการในกรมกองเดียวกัน โดยการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันด้วยความเต็มใจ รักใคร่และหวังดีต่อกัน ร่วมใจสามัคคีปรองดองกลมเกลียวกันเพื่อให้เกิดความเป็นหนึ่ง

- การปฏิบัติต่อประชาชนพลเรือน ทหารในฐานะที่เป็นตัวแทนของประชาชนชาวไทยทั้งปวง มีหน้าที่โดยตรงในการถืออาวุธเพื่อป้องกันประเทศชาติ จึงต้องพยายามทุกวิถีทางที่จะรักษาไว้ซึ่งเอกราชของประเทศชาติ และยังความสงบสุขเพื่อประชาชนพลเมืองโดยแท้จริง นอกจากนี้ ยังต้องประพฤติตนในสิ่งที่ถูกที่ควรให้เป็นที่น่าเชื่อถือของประชาชนพลเมืองโดยทั่วไปด้วย

- การปฏิบัติต่อประเทศ ซึ่งหมายถึง การปฏิบัติต่อผืนแผ่นดินที่พวกเราชาวไทยได้อาศัยทำมาหากินมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งคนไทยทุกคนหวงแหนเสมอด้วยสมบัติอันล้ำค่าและจำเป็นต้องรักษาไว้มิให้ตกไปเป็นรองชนชาติอื่น โดยทหารในฐานะเป็นประชาชนคนไทยและเป็นตัวแทนของประชาชนของปวงชนชาวไทยทั้งปวง ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการป้องกันรักษาประเทศ สมควรที่จะต้องตระหนักถึงหน้าที่อันสำคัญนี้ไว้อย่างเคร่งครัด

- การปฏิบัติต่อศาสนา โดยที่ทหารของชาติไม่ว่าผู้ใดจะนิยมนับถือศาสนาใดก็ตามก็ควรจะมีศรัทธาอันเดียวกัน ในการปฏิบัติต่อศาสนาของตน โดยไม่ดูถูกเหยียดหยามผู้ที่นับถือศาสนาอื่น

- การปฏิบัติต่อพระมหากษัตริย์ โดยพระมหากษัตริย์คือองค์ประมุขของประเทศที่คนไทยทุกคนจะต้องเทอดทูนไว้เหนือกว่าสิ่งอื่นใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระองค์ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพไทย ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของทหารทุกเหล่าทัพ ดังนั้นทหารต้องมีความจงรักภักดี เชิดชู และรักษาไว้ซึ่งพระบรมเดชานุภาพ รวมทั้งพร้อมที่จะปฏิบัติภารกิจเพื่อป้องกันราชบัลลังก์และกำจัดภัยพิบัติต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นต่อพระองค์และพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์

- การปฏิบัติต่อรัฐธรรมนูญ ทหารมีหน้าที่พิทักษ์รักษาอธิปไตยของประเทศไทย และในฐานะเป็นประชาชนคนไทยทหารจึงมีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติต่อรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกฎหมายที่ว่าด้วยหลักการปกครองประเทศ ด้วยการช่วยป้องกัน, สนับสนุนส่งเสริม และรักษาไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์ของการปกครอง ตามวิถีทางแห่งรัฐธรรมนูญ รวมทั้งช่วยกันสอดส่อง กำจัด ขัดขวาง และทำลายผู้คิดร้ายต่อระบอบการปกครองตามรัฐธรรมนูญด้วยเช่นกัน

ผู้ที่เข้าสู่องค์การทหารนั้นนอกจากจะต้องรู้ถึงหน้าที่โดยทั่วไปของทหารแล้ว บุคคลเหล่านั้นก็ต้องมีคุณลักษณะทางทหาร ที่เป็นลักษณะโดยเฉพาะของอาชีพนี้โดยตรง เพื่อที่จะใช้ศาสตร์และศิลป์ทางการรบได้อย่างถูกต้องและชำนาญโดยคุณลักษณะทางทหารที่กล่าวถึงนี้คือ

1. คุณลักษณะทางความรู้ทางทหารที่สำคัญ ที่ทหารจะต้องเรียนรู้ เพื่อการใช้ยุทธวิธีทางการรบได้อย่างเหมาะสมและถูกต้อง รวมถึงความรู้ทั่วไปอื่นจะเป็นประโยชน์แก่การเข้าสู่สังคม

2. คุณลักษณะทางร่างกายและจิตใจ ทหารจะต้องมีร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรงสามารถอดทนต่อความยากลำบากและความเหน็ดเหนื่อยต่าง ๆ พร้อมทั้งจะเผชิญอันตรายได้ตลอดเวลา หากเกิดสถานการณ์สู้รบจริงก็จะสามารถดำเนินการรบเป็นไปตามขั้นตอนที่เคยฝึก ถ้าได้ฝึกมากเท่าใด ความชำนาญก็มีมากขึ้นเท่านั้น นอกจากการฝึกแล้ว ทหารก็จะได้รับการปลูกฝังให้จงรักภักดีกับหน่วยทหารและผู้บังคับบัญชา ส่วนการมีจิตใจที่แข็งแกร่งพร้อมที่จะตอบโต้ขับพ้นต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ก็มีความสำคัญพอ ๆ กับความสำนึกในหน้าที่ทหารและมีความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองและส่วนรวม

3. คุณลักษณะการเป็นผู้นำ เนื่องจาก การเป็นทหารนั้นต้องมีการบังคับบัญชาลดหลั่นกันลงไปตามลำดับ ดังนั้น ทหารทุกคนจึงต้องมีการเตรียมพร้อมสำหรับการเป็นผู้นำที่กล้าหาญ เด็ดเดี่ยวมั่นคง และมีความเชื่อมั่นในตัวเอง เพื่อการนำหน่วยไปเผชิญเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้สำเร็จลุล่วงด้วยดี (คู่มือ นักรบ , 2529 : 8)

คุณสมบัติทางทหารทั้ง 3 ประการ นี้ จำเป็นจะต้องสร้างให้เกิดแก่ทหารทุกหน่วยและทุกระดับชั้น ไม่เพียงแต่ทหารประจำการเท่านั้น แต่ยังรวมถึงทหารกองประจำการหรือที่เรียกว่าทหารเกณฑ์อีกด้วย เพียงแต่ระยะเวลาในการรับราชการทหารของทหารเกณฑ์มีน้อยกว่า ทำให้ความเข้มข้นของเนื้อหาในการฝึกและการปลูกฝังคุณลักษณะทางทหารให้นั้น มีน้อยกว่าทหารอาชีพตามไปด้วย

ลักษณะเด่นขององค์การทหารที่ปรากฏขึ้นนั้น ทำให้เราเห็นได้ถึงความแตกต่างของสถาบันทหารที่แตกต่างไปจากทางฝ่ายพลเรือน ในหลาย ๆ ประการ คือ (อภิชาติ วีระภ้ง, 2534 : 57-59)

1. การจัดองค์การของทหารได้รวมส่วนราชการต่าง ๆ อยู่ในกระทรวงกลาโหมกระทรวงเดียว โดยมีกองบัญชาการทหารสูงสุดรับผิดชอบการใช้กำลังของทัพบก กองทัพเรือ และกองทัพอากาศ ซึ่งมีหน่วยรองลดหลั่นลงไปตามลำดับของการจัดกำลังของแต่ละกองทัพหรือเหล่าทัพ สำหรับส่วนราชการส่วนกลางได้แก่ กองบัญชาการของกองบัญชาการทหารสูงสุดและเหล่าทัพ และกรมฝ่ายอำนวยการต่าง ๆ สถาบันการศึกษาหรือโรงเรียนต่าง ๆ จัดเป็นส่วนการศึกษา ส่วนกองทัพ กองพล กองบิน กองเรือ และหน่วยกำลังต่าง ๆ ในลักษณะนี้เป็นส่วนกำลังรบ

2. ส่วนราชการของทหารจะมีฝ่ายอำนวยการ หรือเสนาธิการช่วยเหลือผู้บังคับบัญชาในการวางแผนและพิจารณาให้ข้อเสนอแก่ผู้บังคับบัญชาเพื่อพิจารณาตกลงใจสั่งการปฏิบัติแก่ส่วนราชการนั้น ๆ มานานแล้ว นับตั้งแต่ระดับกระทรวงกองบัญชาการทหารสูงสุด กองทัพต่าง ๆ เรื่อยลงไปจนถึงระดับกองพัน โดยการวางแผนของทหารนั้นนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง เป็นเรื่องใหญ่หรือเรื่องหลักทีเดียว ทางทหารจะต้องวางแผนการป้องกันประเทศ แผนยุทธศาสตร์ แผนยุทธการ แผนงานของโครงการต่าง ๆ โดยจะมีการปรับแก้ไขให้สอดคล้องกับสถานการณ์อยู่เป็นระยะ ๆ การวางแผนที่ดีย่อมเท่ากับได้บรรลุผลสำเร็จของงานไปแล้วครึ่งหนึ่ง แม้อันนามรบเมื่อหมู่ทหารราบ 9-12 คน จะทำการเข้าตีข้าศึกก็จะต้องวางแผนกันว่าจะให้ใครเคลื่อนที่เข้าหาข้าศึกทางซ้ายหรือขวา และตัวผู้

บังคับหมู่จะไปกับใครทางไหน เรียกได้ว่าทหารทำงานกันด้วยการปฏิบัติตามแผนหรือเริ่มจากการวางแผนให้ดีเสียก่อน

3. การปฏิบัติงานของทหารนั้น จำเป็นต้องพึ่งตนเองได้ในทุกด้าน จึงต้องมีหน่วยในสายงานต่าง ๆ อย่างพร้อมมูล ไม่ว่าจะเป็นหน่วยรบ หน่วยสนับสนุนการรบ หน่วยช่วยรบหรือหน่วยบริการต่าง ๆ ดังนั้น ทหารจึงมีส่วนราชการหรือหน่วยในการขนส่ง การสื่อสาร การช่าง การรักษาพยาบาล ฯลฯ อย่างครบถ้วน

4. ภารกิจ หรืองานในหน้าที่ของทหารเป็นการป้องกันประเทศ การปราบปราม การก่อการร้าย การช่วยเหลือตำรวจในการรักษาความสงบเรียบร้อย การบรรเทาสาธารณภัย และการช่วยเหลือต่างประเทศ ข้าศึกหรือศัตรูของทหารมีตัวตนที่จะต้องสังหารหรือปราบปรามและจับกุม ดังนั้น ทหารจึงเป็นองค์กรที่ได้รับสิทธิในการใช้อาวุธหรือมีอาวุธได้ทัดเทียมหรือเหนือกว่าข้าศึก

5. งานหลักของทหารเป็นการสู้รบกับฝ่ายตรงข้าม และปฏิบัติงานในสนาม ทหารจึงต้องมีการฝึกตามลำดับขั้นตั้งแต่การฝึกเป็นบุคคล หมู่ หมวด กองร้อย กองพัน ฯลฯ เรื่อยขึ้นไปจนถึงการฝึกผสมเหล่าระหว่างกองทัพบก กองทัพเรือ และกองทัพอากาศ และการฝึกร่วมกับทหารชาติอื่น ๆ การฝึกร่วมกันของทหารย่อมจะก่อให้เกิดความรู้ ความชำนาญ ประสบการณ์ ความทรนอดทน ความมีระเบียบวินัย ความสามัคคีเห็นอกเห็นใจ และเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

6. เนื่องจากทหารเป็นองค์กรที่ได้รับสิทธิพิเศษในการมีอาวุธประจำตัวและประจำหน่วยได้ โดยมีหน้าที่ซึ่งจะต้องทำการสู้รบกับข้าศึกหรือผู้ก่อการร้าย จึงจำเป็นต้องมีระเบียบวินัยที่เข้มงวดกวดขันในการเชื่อฟังคำสั่ง และปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด

7. การฝึกและกินอยู่ร่วมกัน รวมทั้งการที่จะต้องสู้รบข้าศึกร่วมกัน เป็นหน่วยหรือเป็นทีม โดยเอาชีวิตของตน เพื่อน ๆ และผู้บังคับบัญชาเป็นเดิมพัน ทำให้ทหารต้องสามัคคีกลมเกลียว และคอยช่วยเหลือซึ่งกันและกันทั้งในยามปกติและสงคราม จะเห็นว่าแตกต่างจากหน่วยงานของพลเรือนที่มีโอกาสน้อยกว่าทหารในเรื่องนี้ เพราะภารกิจและลักษณะของงานไม่เหมือนกัน

8. การปฏิบัติงานประจำวันของทหารในส่วนกลาง หรือส่วนบัญชาการ และส่วนการศึกษา กล่าวคือในกองบัญชาการหรือกองบังคับการ และสถาบันการศึกษาต่าง ๆ นับว่าคล้ายกับพลเรือนคือ กองบัญชาการ กองบังคับการ และโรงเรียนต่าง ๆ จึงต้องไปอำนวยความสะดวกเป็นครั้งคราว สำหรับงานประจำของหน่วยกำลังรบและหน่วยสนับสนุนการรบส่วนใหญ่จะเป็นการฝึกตามขั้นตอนของหลักสูตรในที่ตั้งและนอกที่ตั้ง นอกจากนี้ หากมีความจำเป็นทุกเช้าจะมีการบรรยายสรุปสถานการณ์ให้ผู้บังคับบัญชาทราบ มีการรายงานข่าวประจำวันและตามระยะเวลา ฯลฯ

9. ทหารมีหลักยุทธศาสตร์ในการทำสงคราม หรือหลักการทำสงคราม ซึ่งเป็นหลักปฏิบัติงานที่สามารถจะนำไปใช้ในงานส่วนตัวประจำวันและงานทางฝ่ายพลเรือนรวมทั้งธุรกิจทุกประเภทได้เป็นอย่างดี ตัวอย่างเช่น หลักการดำรงความมุ่งหมาย ซึ่งหมายความว่า เมื่อได้รับการกิจหรือตั้งใจจะทำอะไรแล้ว จะต้องมุ่งมั่นให้บรรลุผลสำเร็จให้จงได้ แม้ว่าจะมีปัญหาหรืออุปสรรคใด ๆ ก็ตาม หลักการสงครามนี้ แต่ละประเทศจะแตกต่างกันไปตามทัศนคติทางวิชาการ สำหรับทางการทหารของไทยได้ถือเอาตามหลักของสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีอยู่ 9 ประการด้วยกัน ได้แก่ การดำรงความมุ่งหมาย การรุก การรวมกำลัง การออกกำลังกาย การดำเนินกลยุทธ์ เอกภาพในการบังคับบัญชา การระวังป้องกัน การจู่โจม และความง่าย

10. เนื่องจากกำลังส่วนใหญ่ของทหารเป็นกำลังรบในยามปกติจะทำการฝึกอบรมไปตามขั้นตอนของหลักสูตร แต่ทหารก็เป็นองค์กรที่ต้องติดต่อกับประชาชนในบางสถาน และบางสถานการณ์ เช่น ในการช่วยพัฒนาประเทศ การช่วยบรรเทาสาธารณภัย การช่วยแก้ไขปัญหาการขาดสิ่งอุปโภคบริโภคของราษฎรในบางพื้นที่ การให้การรักษาพยาบาลแก่ประชาชนของโรงพยาบาล และหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ ฯลฯ

ในทางทหารมิใช่จะเน้นเพียงความสำคัญของผู้นำเท่านั้น แต่ยังเน้นเรื่องความสำคัญของผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยว่าเรามีเป้าหมายและความต้องการอย่างไร ชีวิตทหารนั้นเป็นชีวิตที่ต้องมีความอดทนอดกลั้นต่อความหิวโหยใจต่าง ๆ พอสสมควร โดยต้องเป็นชีวิตที่ต้องเสียสละ เพื่อหมวดของตน เพื่อกองร้อยของตน และเพื่อประเทศชาติ โดยเมื่อ

เกิดสถานการณ์ที่เสี่ยงภัยเช่นในยามสงครามนั้น ภาวะเช่นนี้ จะสอนให้ผู้คนมีปฏิกริยาบางอย่างเร็วขึ้น และจะต้องมีการเชื่อฟังผู้บังคับบัญชา มีความจงรักภักดีมีความตั้งใจ รู้จักเสียสละและมีความซื่อสัตย์สูงกว่าในภาวะปกติ (วี ประสงค์,ผู้แปล, 2538 : 11)

การถ่ายทอดลักษณะความเป็นทหาร เพื่อนำสมาชิกเข้าสู่องค์กรที่สมบูรณ์ นั้น บุคคลเหล่านั้นต้องยอมรับทราบการแปลงเงื่อนไขตั้งแต่ก่อนเข้าสู่กระบวนการ โดยชี้ให้เห็นถึงการขัดขืนไม่เชื่อฟังต่อระเบียบ คำสั่ง กฎเกณฑ์ และข้อบังคับใด ๆ ย่อมจะถูกลงโทษตามสถานะต่าง ๆ กันไป

เนื่องจากอาชีพทหารเป็นอาชีพที่ต้องเอาชีวิตเข้าเสี่ยงอันตรายต่าง ๆ รอบด้าน ดังนั้น องค์กรทหารจะต้องสร้างความสามัคคีเป็นนิกแผ่นของสมาชิก เชื่อฟังคำสั่งของผู้บังคับบัญชาอย่างเคร่งครัด มีบทลงโทษผู้ฝ่าฝืนที่เด็ดขาด ให้สมาชิกทุกคนอยู่ในแบบแผนเดียวกัน องค์กรทหารจึงเน้นที่สัญลักษณ์ที่มีร่วมกันเช่น สวมเครื่องแบบ มีลำดับอาวุโส และชั้นยศ ตัดผมสั้น ฯลฯ เหล่านี้ทำให้การบังคับบัญชาของทหารเป็นไปตามระเบียบแบบแผนและมีพลังที่พร้อมจะใช้ได้โดยทันที (ตุลิต น้าฝน, 2529: 13)

2.2 ประวัติความเป็นมาของทหารกองประจำการ (ทหารเกณฑ์) ในประเทศไทย

ในการเกณฑ์คนมาเป็นทหารเกณฑ์ มีประวัติมาตั้งแต่สมัยศึกดำบรรพ์ เนื่องจากมนุษย์ไม่ว่าจะอยู่ที่ใดในโลก มีอาณาเขตที่แน่นอนเป็นของกลุ่มตนแล้ว ย่อมจะต้องวางแผนมีต้องการให้ชนกลุ่มอื่นหรือชาติอื่นมาแย่งชิงดินแดนและทรัพยากรอันมีค่าของตนไป ดังนั้น จึงต้องมีกลุ่มบุคคลซึ่งทำหน้าที่คอยปกป้องรักษาเหล่านั้นไว้เพื่อให้คงอยู่ และเพื่อให้ชาติของตนเป็นอิสระจากชาติอื่น ดังนั้น ทหารจึงมีความสำคัญและจำเป็นสำหรับกลุ่มชนทุกชาติ เพื่อทำหน้าที่รักษาดินแดนและสร้างความสงบสุขจากการรุกรานแย่งชิงอำนาจจากภายนอกประเทศ

ในการเกณฑ์ทหารนั้นไม่ว่าวิธีของชาติใดหรือสมัยใด จุดมุ่งหมายหลัก ๆ ที่นำคนมาเป็นทหารก็คือ นำเอาคนหนุ่มฉกรรจ์มีพลังกำลังมาดำเนินการฝึกหัดการรบเพื่อสามารถเรียกออกมาทำการสงครามได้ทันเวลาที่

การเกณฑ์ทหารของชาติไทยนั้นมีตั้งแต่อดีตกาลแล้ว โดยที่สมัยสุโขทัยระบุให้ชายไทยทุกคนต้องเข้ารับราชการเป็นทหาร ต่อมาในสมัยอยุธยาที่มีการตราพระราชกำหนดแบ่งกิจการทหารกับพลเรือนแยกออกจากกัน และกำหนดให้ชายฉกรรจ์อายุ 18 ปีขึ้นไปจะต้องขึ้นทะเบียนเป็นทหาร ส่วนการเกณฑ์ทหารแบบโบราณในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นนั้นมีวิธีการที่สำคัญดังนี้คือ

1. ชายทุกคนต้องเข้ารับราชการทหารตั้งแต่อายุ 18 ปี จนถึง 60 ปี โดยต้องมาเข้าทะเบียนที่กรมพระสุรัสวดี โดยเจ้าพนักงานจะสักที่มีรอยอยู่สังกัดไหน กรมไหน ถ้าชายใดไม่มาขึ้นทะเบียนสักข้อมือโดยมิได้รับอนุญาตยกเว้นตามกฎหมายเรียกว่าคนข้อมือขาว จับได้มีโทษ และจะถูกสักและส่งไปเพื่อรับราชการในกรมที่มีงานหนัก

2. บรรดาไพร่พลที่สักแล้ว มีกำหนดรับราชการต่างกัน โดยคนที่อยู่หัวเมืองชั้นในโดยรอบกรุงเทพฯ ทิศเหนือตั้งแต่เมืองชัยนาทลงมา ทิศใต้ตั้งแต่เมืองเพชรบุรีขึ้นมา ทิศตะวันออกตั้งแต่ปราจีนและอะเจิงเทราเข้ามา ทิศตะวันตกตั้งแต่เมืองราชบุรีเข้ามา ไพร่พลที่อยู่ในเขตเหล่านี้ต้องเข้ารับราชการในกรุงเทพฯ ปีละ 2 เดือน และยังมีการระดมปีละครั้งหนึ่ง ส่วนพลเมืองที่อยู่หัวเมืองชั้นกลางห่างกรุงเทพฯ จะมารับราชการกรุงเทพฯ ไม่สะดวก คนอยู่ไหนก็เข้าทะเบียนสังกัดอยู่เมืองนั้น มีหน้าที่รับราชการปีละเดือนหนึ่ง

3. การควบคุมคน จัดเป็นกรม ๆ กรมหนึ่งมีเจ้ากรม, ปลัดกรม, สมุหบัญชี เป็นผู้บังคับบัญชา รองลงไปมีนายกอง นายหมวด โดยอยู่ตามท้องที่ที่ไพร่พลอยู่สำหรับดูแล และเรียกคนมารับราชการ

4. วิธีหาคนเพิ่มเติมในกรมตามวิธีเก่ามี 3 วิธี คือ วิธีที่หนึ่งไพร่พลที่มีสังกัดกรมไหน ถ้ามีลูกออกมาเรียกว่าลูกหมู่ ต้องเข้าสังกัดรับราชการในกรมนั้น วิธีที่สองคนที่ข้อมือขาวไม่รู้ว่าเป็นลูกหมู่อยู่กรมไหน ใครเกลี้ยกล่อมได้ก็เอาเข้าไปเข้าสังกัดกรมนั้น

ส่วนวิธีที่สาม ตัวไพร่ที่มีสังกัดในกรมที่มีหน้าที่ได้รับราชการเขา ถ้าจะสมัครไปอยู่กรมอื่นที่มีหน้าที่ราชการหนักกว่ากันก็ไปได้ตามใจสมัคร

ในสมัยรัชกาลที่ 4 มีการเกณฑ์ทหารโดยกำหนดเอาคนที่ถูกเกณฑ์ดังกล่าว แล้วช้างต้นมาเป็นทหาร เมื่อกำหนดว่าจะเอาคนกรมใดมากก็ให้เรียกกระดมคนจากกรมนั้น ๆ มาเพื่อเลือกชายฉกรรจ์เข้าฝึกกระบวนอาวุธ เมื่อฝึกหัดแล้วแบ่งคนเหล่านั้นออกเป็น 4 ส่วน ผลัดเปลี่ยนกัน เข้าเวรอยู่ประจำการส่วนหนึ่ง ปล่อยให้่ออกเวรไปทำมาหากิน 3 ส่วน ใครถึงเวรตัวเองต้องเข้ามารับราชการจะเสียเงินค่าราชการแทนไม่ได้ แต่เวลาที่อยู่รับราชการได้รับพระราชทานเบี้ยเลี้ยงและเงินเดือนของหลวง ถึงกระนั้นการที่เป็นทหารต้องฝึกหัดยิงยาว และทำการต่าง ๆ จึงทำให้มีความรู้สึกกันว่าคนกรมใดที่ต้องเกณฑ์เป็นทหารเหมือนต้องตกไปทำงานหนักยิ่งกว่าไพร่หลวง ในสมัยนั้นจึงไม่มีผู้ใดที่อยากจะเป็นทหาร และกลัวว่าจะต้องเป็นทหาร แต่ความกลัวนั้นเกิดขึ้นเพียงในตอนแรกของผู้ยังไม่ได้เป็นทหาร ครั้นเข้าเป็นทหารแล้วพอได้ความคุ้นเคยแล้วความกลัวจึงหมดไป

จนกระทั่งในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว กรมหลวงนครไชยศรีสุรเดช พระราชโอรส ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการกรมยุทธนาธิการ บังคับบัญชาทหารบกสมัยนั้น ได้ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตตั้งเป็นหรือบังคับลักษณะการเกณฑ์ทหารโดยทดลองจัดที่มณฑลนครราชสีมา มณฑลหนึ่งก่อน ต่อมาเห็นว่าสามารถดำเนินการไปได้ด้วยดี จึงใช้หรือบังคับนั้นต่อมาอีก 3 มณฑล คือ มณฑลนครสวรรค์, มณฑลพิษณุโลก, มณฑลราชบุรี และเมื่อเห็นว่าหรือบังคับนี้ให้ผลดีแก่กองทัพเป็นอย่างมากจึงมีการตราพระราชบัญญัติลักษณะการเกณฑ์ทหารขึ้น เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม ปีมะเส็ง รัตนโกสินทร์ศก 124 พุทธศักราช 2448

วิธีการเกณฑ์ทหารตามพระราชบัญญัตินี้ว่าแต่โดยเนื้อความคือ บรรดาชายเมื่ออายุ 18 ปี ต้องมาเข้าทะเบียนเป็นทหารในกองประจำการอยู่ 2 ปี เมื่อรับราชการครบ 2 ปี แล้วจะถูกปลดออกเป็นกองหนุนชั้นที่ 1 พวกกองหนุนชั้นที่ 1 นั้นจะมีหน้าที่เข้ามาฝึกซ้อมปีละ 2 เดือน นอกจากนั้นปล่อยให้ทำมาหากินตามสบาย และเมื่ออยู่ในกองหนุนชั้นที่ 1 ครบ 5 ปีแล้ว ก็จะถูกปลดออกเป็นกองหนุนชั้นที่ 2 พวกกองหนุนชั้นที่ 2 มีหน้าที่เข้ามาฝึกซ้อม

เพียงปีละ 15 วัน เมื่ออยู่ในกองทุนชั้นที่ 2 ครบ 10 ปีแล้วให้ปลดพันธราชการทหาร ทั้งนี้ได้มี ผู้ได้รับการยกเว้นจากการถูกเกณฑ์ เช่น พระราชวงศ์ ข้าราชการสัญญาบัตร นักเรียน ผู้สำเร็จการศึกษาชั้นอุดมศึกษา คนป่าคนดอย เป็นต้น

การที่ประเทศมีทหารเข้ารับราชการประจำตามที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติ ลักษณะการเกณฑ์ทหารนั้น หมายถึงการที่ประเทศไทยได้เริ่มต้นการมีกองทัพประจำการ ซึ่ง หน้าที่และความรับผิดชอบของทหารกองทัพประจำการนั้น เป็นข้าราชการของรัฐ มีหน้าที่ ปกป้องรักษาเอกราชของอธิปไตย และความมั่นคงของชาติอยู่ทุกเมื่อ การเป็นทหารใน ระบบนี้จะต้องได้รับการฝึกหัดอบรมทั้งทางด้านยุทธวิธีและด้านจิตใจ เนื่องจากการปฏิบัติ หน้าที่ของทหารใหม่จะใช้อาวุธยุทธโศปกรณ์ที่ทันสมัยจะต้องอาศัยการฝึกหัดในการใช้ให้มีความชำนาญอยู่เสมอ ส่วนทางด้านจิตเจ้านั้นทหารกองประจำการก็จะได้รับการอบรมให้มีความซื่อสัตย์กตัญญูต่อพระเจ้าแผ่นดิน และประเทศชาติ เพราะถือว่าพระเจ้าแผ่นดินเป็น ผู้ปกครองให้บรรดาทหารได้รับความร่มเย็นเป็นสุข เป็นผู้พระราชทานเงินเดือนและเบี้ยเลี้ยง เครื่องใช้ไม้สอยให้ทหาร ส่วนชาติก็เปรียบเสมือนบ้านและดินแดนที่ให้ความสงบสุขแก่ทหาร และประชาชนทุกคน ดังนั้น ทหารจึงต้องพร้อมที่จะพลีชีพเพื่อประโยชน์และเกียรติยศแห่งสิ่ง ซึ่งเป็นที่รักนี้เสมอทุกเมื่อ (พ : จร เอกสาร 2.5 ก. 13.1/93 หลักสูตรพลทหาร)

การมีทหารกองประจำการ (ทหารเกณฑ์) ขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 นี้ถือเป็นการ เริ่มต้นของการตั้งกองทัพประจำการไว้เตรียมพร้อมสำหรับรับวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นใน สังคมไทย เพื่อที่จะนำทหารเหล่านั้นออกไปแก้ปัญหาได้ทัน่วงที นอกจากนั้นปัญหาต่างๆ ที่ผู้ปกครองไทยต้องเผชิญอยู่ในเวลานั้น ส่วนแต่เป็นปัจจัยสำคัญ ที่มีส่วนกำหนดระบบ กองทัพประจำการดังจะกล่าวต่อไปนี่คือ (อัครราชทูต กมุททิสสมัย, 2524 : 31)

1. ความเสื่อมในระบบไพร่ โดยที่ระบบไพร่ซึ่งใช้เป็นระเบียบการปกครอง ประเทศมาเป็นเวลาช้านานนั้นไม่อาจที่จะคงรูปเดิมได้อีก ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมากมาย และช้านานทำให้ระบบไพร่เสื่อมลงเรื่อย ๆ เช่น เรื่องของไพร่หนีศึก ซึ่งในสมัยรัตนโกสินทร์ ทางการจะได้ผ่อนปรนเรื่องเวลาเข้ารับราชการของไพร่ให้เหลือเพียงแค่ 3 เดือน (สมัยรัชกาลที่ 2) และในกรณีที่ไม่สมัครจะเข้าประจำการด้วยตนเองก็อาจเสียเป็นเงินแทนก็ได้ แต่

ผลที่ปรากฏก็คือมีไพร่เป็นจำนวนมาก ไม่ยอมเสียเงินค่าราชการและหลบหนีจากงานเกณฑ์ต่าง ๆ (ปิยะฉัตร ปิตะวรรณ, 2523, 61-66) เพราะการเกณฑ์ไพร่นั้นไม่มีเงินค่าตอบแทนให้ และก็ต้องนำเสบียงอาหารมาเองด้วย ทำให้เกิดการหลบเลี่ยงไม่ต้องการที่เป็นไพร่ อาจจะเกิดการหลบหนีเข้าป่าบ้าง ไปบวชบ้าง บางคนก็อาศัยบารมีของมูลนายผู้มีอำนาจต่าง ๆ บ้าง จนเกิดการสะสมบารมีให้พวกมูลนาย และเปิดโอกาสให้คนเหล่านี้ทำการซื้อราษฎร บังหลวงได้ง่ายขึ้น

ปัญหาที่เกิดขึ้นในระบบไพร่อีกอย่างหนึ่งก็คือ ในช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจแบบใหม่ไม่ว่าจะเป็นสนธิสัญญาเบาริงที่ไทยทำกับอังกฤษในปี พ.ศ. 2398 และสัญญาต่าง ๆ ที่ทำกับประเทศตะวันตกอื่น ๆ ทำให้เศรษฐกิจไทยต้องเปลี่ยนระบบจากการผลิตเพื่อยังชีพมาเป็นการผลิตเพื่อการค้า(ข้าวทิพย์ นาถสุภา และ สุธี ประศาสน์เศรษฐ, 2521 : 1) ทำให้ประเทศไทยต้องมุ่งผลิตสินค้าเพื่อการส่งออก ในระบบการผลิตเพื่อการค้านี้ ทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจเงินตราขึ้นด้วย การเกณฑ์แรงงานไพร่มาใช้ในราชการจึงขัดกับการเปลี่ยนแปลงในระบบเศรษฐกิจแบบนี้ ดังนั้น การจ้างแรงงานด้วยเงินและสิ่งตอบแทนจึงได้รับผลดี การเกณฑ์แรงงานไพร่จึงไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควร

เหตุผลอีกประการหนึ่งจากความเสื่อมในระบบไพร่ก็คือ ระบบไพร่ไม่สนองตอบนโยบายรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางของรัชกาลที่ 5 รูปแบบของการควบคุมกำลังคนในระบบไพร่จึงเป็นการกระจายอำนาจ ความจงรักภักดี และผลประโยชน์ที่ควรจะเป็นของพระมหากษัตริย์ไปยังมูลนาย เป็นการทำให้สถาบันพระมหากษัตริย์สั่นคลอน เสี่ยงต่อการถูกแย่งชิงพระราชอำนาจ เนื่องจากเป็นการยากที่จะทำการควบคุมไพร่ทุกคนได้ทั่วถึง

ปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นล้วนแต่สร้างความยุ่งยากในการปกครองระบบไพร่เป็นอย่างมาก ดังนั้น ความเสื่อมภายในของระบบไพร่จึงเกิดขึ้น รัฐบาลไม่สามารถนำมาใช้เป็นรูปแบบในการบริหารราชการแผ่นดินได้อีกต่อไป

2. ความล้มเหลวของการจัดกองทัพตามแบบเดิม ซึ่งการเกณฑ์คนเข้าเป็นทหารตามระบบเดิมมีข้อจำกัด เนื่องจากเมื่อเกิดศึกสงคราม ชายฉกรรจ์ทุกคนต้องเข้าเป็น

ทหารทำการรบ แต่เมื่อเสร็จสงครามกองทัพทั้งหมดไป ลักษณะเช่นนี้จึงเท่ากับว่าประเทศไทย มิได้มีกองทัพประจำการ ดังนั้น หากเกิดเหตุการณ์วิกฤติขึ้นคราวใดก็ยากที่จะเกณฑ์ไพร่เข้า ประจำการได้ทัน่วงที

นอกจากนี้ การฝึกทหารในสมัยก่อนจะมีลักษณะเร่งด่วนในระยะสั้น และ ไม่ต่อเนื่อง ทั้งนี้ เพราะประเพณีการเกณฑ์คนเข้ารับราชการแบบเข้าเดือนออกเดือน และใน ยามปกติไพร่พลที่เกณฑ์มากก็มักจะนำไปใช้ในงานโยธา หรือปืนยาม รักษาการณ์ ไม่ได้ ฝึกหัดอาวุธ อาจเป็นเพราะว่าอาวุธยุทธโธปกรณ์ในสมัยนั้นยังล้ำหลัง ไม่ต้องฝึกหัดอะไรมากมาย ฉะนั้น คุณภาพของทหารในสมัยก่อนจึงแทบจะไม่มีเลย อาจจะสามารถทำการรบ ต่อสู้กับชนชาติที่มีวัฒนธรรม ความชำนาญในการรบและการใช้อาวุธคล้ายคลึงกัน แต่เมื่อ เราได้ติดต่อกับมหาอำนาจตะวันตกมากขึ้นแล้ว ก็ให้เห็นความเจริญและความทันสมัยใน เรื่องต่าง ๆ ของเขามากขึ้น การจัดกองทัพแบบเดิมจึงมิอาจกระทำได้อีกต่อไป ประเทศไทยจึง จำเป็นต้องมิกองทัพแบบใหม่พร้อมอาวุธที่ทันสมัย รวมทั้งการใช้เวลาในการฝึกหัดทางด้าน ระเบียบวินัยและยุทธวิธีมากขึ้น

3. การเข้ามาของมหาอำนาจตะวันตก ในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 การเข้ามา ของมหาอำนาจตะวันตกในดินแดนแถบเอเชียมีความแตกต่างไปจากภาพที่ไทยเคยประสบ มาแต่เดิม โดยเข้ามาพร้อมกับลัทธิจักรวรรดินิยม แสพขยายภาพของตะวันตกทำให้ไทยเริ่ม ตระหนัก ถึงความน่าสะพรึงกลัวที่ประเทศอาจจะต้องเผชิญในอนาคต จากการทำผู้นำ ไทยได้เห็นตัวอย่างความพ่ายแพ้ของประเทศเพื่อนบ้านไม่ว่าจะเป็น พม่า ญวน เขมร ที่ต้อง ตกเป็นอาณานิคมของประเทศมหาอำนาจตะวันตก สภาพการณ์เช่นนี้ทำให้ไทยคำนึงถึง การปรับปรุงระบบการป้องกันประเทศมากขึ้น นอกจากนั้นวิกฤติการณ์ ร.ศ. 112 ที่กองทัพ ฝรั่งเศสได้ใช้กำลังทหารบีบบังคับจนกระทั่งไทย ต้องยกดินแดนฝ่ายทางซ้ายของแม่น้ำโขง ให้ไป วิกฤติการณ์นี้จึงมีผลต่อการกำหนดนโยบายและเป้าหมายในการปฏิรูปการทหารสมัย รัชกาลที่ 5 เพราะทำให้คณะรัฐบาลในขณะนั้น ตระหนักถึงความสำคัญของการมิกองทัพ ของชาติที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังพระราชดำรัสตอนหนึ่งของรัชกาลที่ 5 ความตอนหนึ่งว่า

“...บ้านเมืองเราทุกวันนี้เหมือนตั้งอยู่ในหม้อหั่วไม้ ถ้าเราไม่เตรียมพลองไว้สู้กับพวกหั่วไม้บ้าง พวกหั่วไม้ก็ยอมมีใจกำเริบมารังแกเราไป ถึงโดยจะสู้ให้ชนะจริงไม่ได้ ก็ให้เป็นแต่พอให้พวกหั่วไม้รู้ว่าพลองของเรามีอยู่ ถ้าจะเข้ามารังแกก็คงจะเจ็บบ้าง...”

4. การที่จะเกณฑ์ไพร่มาทำหน้าที่ทหารนั้นเป็นสิ่งที่ไทยไม่อาจดำเนินการได้อีกต่อไป เนื่องจากข้อผูกมัดในสัญญาว่าด้วยกฎสงครามที่ไทยได้ทำไว้ในขณะเข้าร่วมประชุม ณ กรุงเฮก ประเทศเนเธอร์แลนด์ ในปี พ.ศ. 2435 โดยสัญญาฉบับนั้นทำให้ไทยไม่สามารถเกณฑ์ไพร่หรือเลขเข้ากองทัพเพื่อทำการสงคราม เนื่องจากประเทศตะวันตกถือว่าพวกไพร่หรือเลขนั้นไม่ใช่ทหาร ไม่มีเครื่องแบบ ไม่ได้รับการฝึกหัดให้มีความชำนาญด้านอาวุธและการรบ ไพร่คือพลเรือนจะใช้ไม่ทำการรบไม่ได้ (การตี มหาพันธ์ ช้างถึงใน รัชฉกรพรร กษุทธิสมัย, 2524 : 35) ข้อจำกัดทำให้รัฐบาลไทยต้องเร่งสร้างระบบกองทัพประจำการขึ้นถึงแม้ว่าในขณะนั้นประเทศไทยยังอยู่ในสภาพที่ไม่พร้อมทั้งทางด้านเศรษฐกิจและการปกครอง

สาเหตุที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญในการทำให้การเกณฑ์คนด้วยระบบไพร่นั้นต้องเสื่อมสลายลง และพร้อม ๆ กับการเกิดกองทัพประจำการขึ้นในประเทศไทย เพื่อขจัดปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยในสมัยนั้นให้หมดไปโดยเร็ว

จากที่มีพระราชบัญญัติการเกณฑ์ทหารขึ้นใน พ.ศ. 2448 แล้ว หลังจากนั้นก็มีการแก้ไขปรับปรุง วิธีการเกณฑ์ทหารเรื่อยมา เพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ในสังคมไทยในขณะนั้น ๆ และครั้งสุดท้ายคือในปัจจุบันประเทศไทยได้ใช้พระราชบัญญัติการรับราชการทหารกองประจำการ พ.ศ. 2497 โดยระบุให้ชายไทยที่มีอายุ 18 ปี ไปขึ้นทะเบียนทหารไว้ที่อำเภอ และเมื่ออายุถึง 21 ปี บริบูรณ์ก็จะมีหมายเรียกให้เข้ารับการตรวจและคัดเลือก เข้าเป็นทหารกองประจำการหรือทหารเกณฑ์ โดยการตรวจร่างกายและจับสลาก ผู้ที่ได้สลากดำไม่ต้องเป็นทหาร ส่วนผู้ที่จับได้สลากแดงก็ต้องเป็นทหารสังกัดตามหน่วยที่ระบุไว้ในสลาก โดยแบ่งออกเป็น 2 ผลัด คือ ผู้ที่จับได้ผลัดแรกก็จะเริ่มเข้าหน่วยต้นเดือนพฤษภาคม ส่วนผลัดที่ 2 จะเริ่มเข้าหน่วยภายในต้นเดือนพฤศจิกายน โดยต้องเข้ารับราชการในกองประจำการเป็นระยะเวลาทั้งหมด 2 ปี ยกเว้นผู้ที่มีวุฒิการ

ศึกษาเทียบเท่าอนุปริญญา หรือผู้ที่สมัครเข้ามาเป็นทหารเองตามคุณสมบัติต่าง ๆ ที่กฎหมายกำหนดจึงจะได้รับการลดหย่อนเวลาในการรับราชการในกองประจำการแตกต่างกันไป ส่วนผู้ที่ถูกยกเว้นในการเข้ารับการตรวจคัดเลือกเข้าเป็นทหารกองประจำการได้แก่ ผู้ที่ทำการผ่อนผันกับทางราชการแล้ว นักศึกษาวิชาทหาร (ร.ด.) พระภิกษุ (ในกรณีที่จบเปรียญ 9) เป็นต้น

2.3 ประวัติย่อของกองพันทหารราบที่ 2 กรมทหารราบที่ 1 มหาดเล็กรักษาพระองค์ ฯ

1. วันกำเนิด วันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2411
2. ปี 2441 มีชื่อว่า กองพันที่ 1 มหาดเล็กรักษาพระองค์ มีที่ตั้งอยู่ในสวนดุสิต ใกล้พระที่นั่งอัมพรสถาน บริเวณพระที่นั่งอนันตสมาคม
3. ปี 2453 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เปลี่ยนชื่อจาก กองพันที่ 1 เป็น กองพันที่ 2 ได้โปรดเกล้าฯ ให้เรียกชื่อกองพันนี้ว่า กองพันที่ 2 มหาดเล็กรักษาพระองค์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และให้ทหารในกองพันนี้ทุกนายประดับพระปรมาภิไธยย่อ (จปร.)
4. ปี 2454 ได้ย้ายจากที่ตั้งเดิม จากสวนดุสิตในพระที่นั่งอัมพรสถาน ไปอยู่บริเวณถนนเบญจมาศ สวนดุสิต เชียงสะพานมัฆวาฬรังสรรค์
5. ปี 2568 โปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนชื่อจาก กองพันที่ 2 มหาดเล็กรักษาพระองค์ฯ เป็นกองพันที่ 3 มหาดเล็กรักษาพระองค์ ฯ
6. ปี 2475 ได้เปลี่ยนชื่อเป็น กองพันที่ 3 (ร.พัน.3) และได้ย้ายที่ตั้งมาอยู่ที่ รอยโยธี ถนนพระราม 6 เลขที่ 75/4 ตำบลทุ่งพญาไท อำเภอพญาไท จังหวัดพระนคร
7. ปี 2489 ได้เปลี่ยนแปลงอัตราการจัด และได้เปลี่ยนชื่อจาก กองพันที่ 3 เป็น ร.1 พัน 2 ขึ้นการบังคับบัญชา กรมทหารราบที่ 1

8. ปี 2492 ได้เปลี่ยนจาก ร.1 พัน. 2 เป็น ร.1 พัน 2 รอ. มีชื่อเต็มว่า กองพันที่ 2 กรมทหารราบที่ 1 มหาดเล็กรักษาพระองค์ ฯ

9. ปี 2518 ได้ย้ายที่ตั้งจาก ซอยโยธี ถนนพระราม 6 เลขที่ 75/4 ตำบลทุ่งพญาไท อำเภอพญาไท จังหวัดพระนคร มาอยู่ที่ตั้งแห่งใหม่ เลขที่ 200 หมู่ที่ 4 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นที่ตั้งปัจจุบัน

10. ปี 2527 ได้เปลี่ยนการเรียกชื่อเป็น กองพันทหารราบที่ 2 กรมทหารราบที่ 1 มหาดเล็กรักษาพระองค์ ฯ โดยภายในกองพันก็จะมีสิ่งก่อสร้างและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ มากมาย อาทิเช่น

- สนามฝึก
- สนามกีฬา ซึ่งมีทั้งสนามฟุตบอล, สนามเทนนิส, สนามตะกร้อ,

สนามบาสและสนามวอลเลย์บอล

- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนเข้าโรงเรียน
- สวนสุขภาพ
- สนามเด็กเล่น 2 แห่ง
- สโมสรนายทหาร และสโมสรนายสิบ
- โรงอาหาร (โรงเลี้ยง) สำหรับทหารเกณฑ์
- หน่วยตรวจโรค ซึ่งจะมีแพทย์และทันตแพทย์จากโรงพยาบาล

พระมงกุฎเวียนมาทำการตรวจครั้งละ 3 คน นอกจากนั้น มีพยาบาลประจำอยู่ 1 คน และนายสิบพยาบาลอีก 5 คน เป็นผู้คอยช่วยอำนวยความสะดวกในการปฐมพยาบาล

- ร้านค้า
- ร้านตัดผม

กองพันทหารราบที่ 2 กรมทหารราบที่ 1 มหาดเล็กรักษาพระองค์ ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีเกียรติประวัติ และวีรกรรมอันดีเด่นจากการได้รับชัยชนะในการสู้รบกองทหารต่างชาติในอินโดจีนฝรั่งเศส จนได้รับสมญานามว่า "กองพันทหารเสือ" ซึ่งมีความเป็นมาดังนี้

กองพันทหารราบที่ 2 กรมทหารราบที่ 1 มหาดเล็กรักษาพระองค์ ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในระหว่างสงครามกรณีพิพาทอินโดจีนฝรั่งเศสสมัยนั้นใช้ชื่อว่า กองพันที่ 3 มี พันตรีขุนนิมาณภลยุทธ เป็นผู้บังคับกองพัน ได้นำทหารในการบังคับบัญชาเข้ายึดรักษาดินแดนด้านทิศตะวันออกติดกับประเทศกัมพูชา ตามแนวหลักเขตที่ 43 ถึง 46 และได้รุกเข้าไปในเขตอินโดจีนฝรั่งเศส ซึ่งเป็นดินแดนของประเทศไทยมาก่อนตั้งแต่วันที่ 23 ธันวาคม 2483 ณ สมรภูมิต่างบ้านพร้าว ห่างจากดินแดนไทยเข้าไปในกัมพูชาประมาณ 10 กิโลเมตร ซึ่งเป็นดินแดนของไทยมาก่อนเช่นกัน พันตรีขุนนิมาณภลยุทธ ได้รับคำสั่งให้นำทหารในบังคับบัญชาเข้าทำการยึดรักษาภูมิภาคประเทศแห่งนี้ตั้งแต่วันที่ 10 มกราคม 2484 เมื่อนำกำลังเคลื่อนที่ไปยังบ้านพรอวนั้น พบร่องรอยค่ายแก่ของทหารต่างชาติ ในอินโดจีนคับแค้นเป็นอย่างที่อยู่แล้ว และไม่มีกำหนัดทานใด ๆ เนื่องจากฝ่ายข้าศึกได้ถอนกำลังออกไปหมดแล้ว ปลดปล่อยให้ฝ่ายเราเข้ายึดโดยสะดวกเพื่อนำกำลังเข้าโจมตีทำลายล้างทหารต่างชาติ ฝ่ายข้าศึกสู้เบาะแสบและในขณะนั้นหลังจากนำกำลังพลเข้ายึดได้ถูกหน่วยลาดตระเวนของข้าศึกลอบยิง นอกจากนี้ ยังเป็นภูมิประเทศหน้าแนวแล้วเห็นว่ามันเหมาะสม จึงขออนุญาตเคลื่อนกำลังจากที่ตั้งเดิมออกไปอีกประมาณ 4 กิโลเมตร ไปตั้งมั่นอยู่ที่ห้วยยาง สามารถทำการยิงได้อย่างกว้างขวาง และกองทหารต่างชาติได้ตัดถนนนำส่งขึ้นสายหนึ่งจากทางทิศเหนือมายังบ้านพร้าว ถนนสายนี้เป็นประโยชน์แก่การวางกำลังเป็นรูปยुकล้อมถนนที่ห้วยยางไว้ ความเข้าใจของทหารต่างชาติเข้าใจว่าทหารไทยอยู่ที่บ้านพร้าวแต่ที่จริงแล้วด้วยการวางแผนการยุทธอันแยบยลและลึกลับของ พันตรีขุนนิมาณภลยุทธ ได้นำกำลังมาตั้งมั่นที่ห้วยยางเสียแล้ว ตั้งแต่วันที่ 14 มกราคม 2484 ด้วยความสงบเรียบร้อย มีวินัยดีเยี่ยมตามคำสั่งของผู้บังคับกองพัน ในเวลาเช้ามีดของวันที่ 16 มกราคม 2484 นั้นเอง กองทหารต่างชาติได้ทุ่มกำลัง 1 กรม มีกำลัง 3 กองพัน ทำการเข้าตีเพื่อทำลายกองพันทหารราบที่ 3 ในการบังคับบัญชาของ พันตรีขุนนิมาณภลยุทธ ที่บ้านพร้าว โดยจัดฐานออกตีที่ห้วยยาง เนื่องจากคิดว่าทหารไทยอยู่ที่บ้านพร้าว โดยหาวิธีไม่รู้ว่าฝ่ายไทยได้เปลี่ยนแปลงการยุทธเสียแล้ว ฝ่ายเราได้กำหนดให้ฟังสัญญาณการยิงจากจาก ร้อยตรี ยง ณ นคร อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดนครพนม โดยฟังคำสั่งจาก ร้อยเอก อัมพร เสือไพฑูริย์ ครั้น

เมื่อเวลา 3 นาฬิกา ของวันที่ 16 มกราคม 2484 เริ่มได้ยินเสียงยานยนต์ฝ่ายข้าศึกมาแต่ระยะไกลหลายคัน แสดงถึงการเคลื่อนไหวของฝ่ายข้าศึก จนกระทั่งเวลา 4 นาฬิกา กองทหารต่างชาติได้ส่งลาดตระเวนนำพร้อมสุนัขสงครามเข้ามาค้นหากำลังฝ่ายเรา ว่ามีกำลังของฝ่ายเราอยู่ที่ห้วยยางหรือไม่ โดยหยุดอยู่หน้าแนวฝ่ายเราประมาณ 20 เมตร ตรวจการณ์อยู่นาน 5 นาที ฝ่ายเราก็คงสงบนิ่งอยู่ด้วยความใจเย็น และมีวินัยดีเยี่ยม ถึงแม้สุนัขที่เข้ามาดมทหารไทยคนไหนที่คนนี่ แต่ก็ไม่เห่า ซึ่งก็ไม่อาจทราบได้ว่าเพราะเหตุใดจึงไม่เห่า จากนั้นพลลาดตระเวนนำพร้อมสุนัขสงครามกลับไปโดยที่คิดว่าคงไม่มีทหารไทยอยู่ในบริเวณห้วยยาง ทั้งที่ฝ่ายเรายังคงอยู่ที่ห้วยยางทั้งกองพัน อีก 1 ชั่วโมงต่อมา เมื่อเวลาประมาณ 5 นาฬิกา กรมทหารราบที่ 5 กองพันที่ 3 ของทหารต่างชาติซึ่งมีประวัติการรบอย่างโชกโชน และเป็นหน่วยกล้าตายชั้น 1 และมีกิตติศัพท์การรบอันเกรียงไกรมาแล้วในอินโดจีน ได้เคลื่อนกำลังเข้ามาเป็นขบวนตามเส้นทางที่ฝ่ายเราวางกำลังอยู่ โดยปล่อยให้กำลังส่วนหน้าของข้าศึกเลยแนวรบไปด้วยความใจเย็น เพื่อให้กำลังส่วนใหญ่ของข้าศึกเข้ามาในพื้นที่สังหาร และเมื่อกำลังส่วนใหญ่ของฝ่ายข้าศึกเข้ามาอยู่ในพื้นที่สังหารแล้ว สัญญาณการยิงจากปืนกลของ ร้อยตรี ยง ณ นคร ก็ได้ระเบิดขึ้นพร้อมกับเสียงคำรามจากปืนทุกกระบอกของกำลังพลฝ่ายเราทั้งกองพัน ทำการสู้รบข้ามตะลุมบอนกันด้วยดาบปลายปืนอย่างทรหดจนถึงเวลา 7 นาฬิกา เสียงร้องครวญครางอย่างเจ็บปวดและเสียงสั่งการดังดังห้วยทงภูมิด้วยยุทธวิธีของ กองพันทหารราบที่ 3 ในการบังคับบัญชาของ พันตรีขุนนิมานกฤษฎา ในครั้งนี้ ฝ่ายเราสามารถบดขยี้ฝ่ายข้าศึกเสียชีวิตไปประมาณ 200 คน และถูกจับเป็นเชลยอีกจำนวนมาก ตัวผู้บังคับกองพัน ของทหารต่างชาติเสียชีวิตในสมรภูมิ ยึดธงชัยเฉลิมพลซึ่งประดับเหรียญกล้าหาญครวเดอร์แก่ไว้ได้ กองทหารเขมร ญวน ที่ติดตามมาอีกจำนวน 2 กองพัน แดกกระจัดกระจายไป นับว่ากองทัพต่างชาติ ซึ่งผ่านการรบมาอย่างโชกโชนได้พินาศย่อยยับเกือบทั้งกองพัน ด้วยกลยุทธ์ของทหารไทยกองพันทหารราบที่ 3 ในการบังคับบัญชาของ พันตรีขุนนิมานกฤษฎา เสียชีวิต 1 นาย คือ พลทหารจอม บรีพงศ์ บาดเจ็บสาหัสอีก 2 นาย วีรกรรมอันยิ่งใหญ่ในครั้งนี้ กองพันทหารราบที่ 3 ได้

รับพระราชทานเหรียญกล้าหาญประดับธงชัยเฉลิมพล และได้รับสมญานามว่า “กองพันทหารเสือ”

พันตรีขุนนิมมาณภลยุทธ เดิมท่านมีชื่อว่า พันตรีโม ขโยตม ต่อมาได้รับบรรดาศักดิ์เป็น ขุนนิมมาณภลยุทธ ในโอกาสที่ กองพันทหารราบที่ 2 กรมทหารราบที่ 1 มหาดเล็กรักษาพระองค์ฯ ได้ปฏิบัติหน้าที่ตามแผนป้องกันประเทศบริเวณแนวชายแดนไทย-กัมพูชา ซึ่งเป็นพื้นที่หน่วยได้สร้างวีรกรรมไว้ในอดีต เมื่อเดือนกันยายน 2526 ถึงเดือนกันยายน 2527 เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการสู้รบแก่กำลังพลในหน่วย จึงได้ยื่นขออนุมัติบรรดาศักดิ์ของท่านคือ “นิมมาณภลยุทธ” อันมีความหมายว่า “ผู้วางแผนการยุทธอันล้ำเลิศ” มาเป็นชื่อฐานปฏิบัติภารกิจ เพื่อระลึกถึงวีรกรรมของท่าน และกระตุ้นเตือนให้กำลังพลทุกคนได้ประพฤติปฏิบัติตามตัวอย่างอันดีงาม ดังเช่นวีรชนในอดีตของหน่วยได้กระทำมาแล้ว



สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย